

NAŠ SVEČAR RUDOLF FILIPOVIĆ

Član Razreda za filološke znanosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti akademik Rudolf Filipović navršio je 15. rujna 1986. godine sedamdeset godina života. Članovi razreda i drugi članovi Akademije, a i suradnici i čitatelji ovoga časopisa, pridružuju se u toj prilici čestitama što se okupljaju oko slavljenika. To je jubilej koji se doista može proslaviti s osjećajem zadovoljstva i zahvalnosti jer je Filipovićev radni život neumoran i njegova ljetina bogata. Za sve ono što je naša filologija, i osobito lingvistika, dala u proteklim desetljećima, a s pouzdanjem se može reći da to nije malo, dugujemo zahvalnost Rudolfu Filipoviću jer je njegov udio u svemu tome znatan. Taj se udio ne ograničuje samo na njegovo veliko djelo. Ugrađen je u rad mnogih kojima je on, ne sustajući, davao poticaje i nesebično poravnavao putove.

Rudolf Filipović rodio se 15. 9. 1916. u Zlataru u Hrvatskom zagorju. Osnovnu školu pohađao je u Varaždinu, a gimnaziju u Sremskoj Mitrovici. Godine 1940. stekao je diplomu iz engleskoga jezika i književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. U jesen 1945. imenovan je asistentom u Engleskom seminaru istoga fakulteta. U prosincu te godine pošao je u Englesku i tamo je kao stipendist proveo godinu dana na postdiplomskom studiju. Kao učenika su ga prihvatili poznati engleski fonetičar i dijalektolog Harold Orton i u širim lingvističkim krugovima još poznatiji fonetičar i fonolog Daniel Jones. Filipović je tu stekao vrlo temeljitu lingvističku naobrazbu, osobito na području nauke o glasovima, i to je bitno usmjerilo njegov daljnji znanstveni rad.

Pošto se vratio u Zagreb, Rudolf Filipović je nastavu engleskoga jezika, posebno njegova izgovora, postavio na suvremene i čvrste temelje. Tako su se rezultati njegova rada u Engleskoj odmah odrazili u našoj lingvističkoj sredini. Odatle je 1954. proizašla njegova knjiga *Engleski izgovor*, prvi udžbenik engleske fonetike za studente kojima je hrvatski ili srpski jezik materinski. Taj njegov rad na engleskim glasovima pobudio je i međunarodnu pozornost i naišao je na veliko priznanje. To se pokazalo u tome što je godine 1956. Međunarodno fonetičko društvo u Londonu izabralo Rudolfa Filipovića u svoj izvršni odbor.

Već od prvih početaka bila je svestranost i otvorenost različitim područjima jedna od glavnih odlika našega svečara. Tek što je diplomirao, počeo je raditi na doktorskoj disertaciji pod naslovom *Odjeci engleske*

književnosti u Hrvatskoj u 19. stoljeću. Dovršio ju je i obranio 1948. Istraživanje englesko-hrvatskih književnih, kulturnih i jezičnih veza ostalo je područje njegova znanstvenoga rada koje ga nikada nije prestalo zaokupljati. To je istraživanje 1972. okrunio knjigom *Englesko-hrvatske književne veze.* Iako je po svojem glavnom usmjerenju lingvist izrazito predan jezičnim istraživanjima, Rudolf Filipović nikada nije izgubio osjećaj i sluh za cjelinu filologije i nikada u njem nije zamro interes za kulturnopovijesnu dimenziju svojega rada.

Godine 1950. imenovan je Rudolf Filipović docentom za engleski jezik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Tada je počeo proučavati englesku sintaksu i o tom je predmetu držao četverogodišnja ciklička predavanja. Iz toga je radnog razdoblja poteklo više knjiga koje su svojim sadržajem i metodskim pristupom predstavljale znatnu novost u našoj lingvističkoj literaturi.

Takav je rad stvorio Rudolfu Filipoviću zaslužen ugled. Godine 1953. izabralo ga je Društvo za humanistička istraživanja na području suvremenih jezika u Cambridgeu za svojega dopisnog člana. Deset je godina slao svoje bibliografske priloge za njihove publikacije te je tako jugoslavenska neofilologija, koja se upravo tada nalazila u snažnom razvojnem zamahu, bila svojim rezultatima dobro predstavljena u međunarodnim stručnim krugovima.

Iste je 1953. godine Rudolf Filipović izabran i za dopisnoga člana Američkog udruženja šekspirskih studija pa je i za njegov časopis redovito slao priloge. Živo je sudjelovao na međunarodnim lingvističkim i neofilološkim kongresima i održavao na njima referate i predavanja kojima je međunarodnoj stručnoj javnosti široko predstavio ne samo svoje osobne rezultate nego i sav rad što se na području lingvistike, i osobito na proučavanju živih stranih jezika, odvijao u Jugoslaviji.

Već 1950. počeo je Rudolf Filipović raditi na svojem velikom leksikografskom pothvatu. I tu ga je njegova neslomiva energija razmjerno brzo dovela do cilja. Prošlo je samo šest godina i u izlozima knjižara pojavio se veliki *Englesko-hrvatski rječnik*, koji je poslije doživio još čitav niz izdanja. Tu se Filipović pokazao u jednom novom svjetlu, koje je nama, njegovim suradnicima, sada već dobro poznato i postalo sasvim neodvojivo od njegova lika. Nastupio je kao osobito sposoban organizator lingvističkog rada. Zagrebačka jezična anglistika bila se već, i to upravo Filipovićevom zaslugom, razvila u snažnu školu. Radeći na rječniku okupio je suradnike i uključio ih u posao. Taj je tako brže odmicao, a naša je anglistika dobila izvrsne leksikografske stručnjake.

Godine 1957. izabran je Filipović i postavljen za izvanrednoga profesora engleskog jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Iste ga je godine Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti izabrala za svojega suradnika. Kao aktivni član Zagrebačkoga lingvističkog kruga Hrvatskoga filološkog društva održao je mnoga predavanja, živo sudjelovao u diskusijama i dao radu toga lingvističkog skupa, koji djeluje gotovo kao kakav permanentni kongres zagrebačkih lingvista, mnogo poleta. U to je vrijeme Filipović već nesumnjivo jedna od središnjih i vodećih ličnosti u našoj lingvistici, potpuno uključen u njezina živa kretanja, u zalet koji se sve više počeo osjećati.

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu izabrao je Rudolfa Filipovića 1961. za redovnoga profesora. Tada postaje i pročelnik Odsjeka za anglistiku, pa tako preuzima nove i dalekosežnije administrativne odgovornosti. Iste godine počeo je raditi na velikom projektu »Engleski element u hrvatskom i u drugim evropskim jezicima«. Godine 1962. otvoren je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studij trećega stupnja lingvistike. Rudolf Filipović postao je njegov prvi voditelj i kroz više godina udario je temelje toj organizaciji nastavne djelatnosti, koja je od tada urodila bogatim plodom. Pripadnici mnogih studentskih generacija usavršili su i produbili svoje lingvističko znanje i to je mnogo pridonijelo općem podizanju lingvističke razine u našoj sredini. A nije manje važno ni to što su se u kolegiju nastavnika toga studija okupili na zajedničkom zadatku profesori lingvistike raznih struka, pa je i to pridonijelo stvaranju čvršćih veza među njima te se lingvistika, još više nego prije, počela osjećati i doživljavati kao nedjeljiva cjelina.

Godine 1965. na kongresu Međunarodne federacije nastavnika stranih jezika izabran je Rudolf Filipović za njezinoga potpredsjednika, 1968. na kongresu toga udruženja, koji je on organizirao u Zagrebu, izabran je za predsjednika, a 1971. onda opet za potpredsjednika.

Kao direktor Instituta (poslije Zavoda) za lingvistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu vodio je i više drugih istraživačkih projekata. Na prvom mjestu valja spomenuti veliki međunarodni projekt za kontrastivno proučavanje engleskoga i hrvatskoga ili srpskog jezika, pa zatim manje projekte za istraživanje engleskoga elementa u evropskim jezicima, proučavanje hrvatskih toponima u engleskoj putopisnoj književnosti do 19. stoljeća, za istraživanje hrvatskih govora kod iseljenika u SAD, te, napokon, koordinacija rada na pet usporednih kontrastivnih istraživanja u kojima se hrvatski ili srpski jezik uspoređuje s francuskim, njemačkim, ruskim, talijanskim i španjolskim jezikom.

Iz Filipovića rada na jezicima u kontaktu proizašle su dvije važne knjige: *The Phonemic Analysis of English Loan-Words in Croatian* (1960) i *Kontakti jezika u teoriji i praksi* (1971). Okrunio je pak ta svoja istraživanja fundamentalnim i obuhvatnim djelom *Teorija jezika u kontaktu* (1986). To više nije samo prikaz konkretnih rezultata nego priloga teoriji, kojemu je značenje u prvom redu općelingvističko.

Međunarodni projekt kontrastivnoga istraživanja engleskoga i hrvatskoga ili srpskog jezika, od 1968. do 1972. jugoslavenski, a poslije republički, na kojem surađuju ili su surađivali najbolji stručnjaci iz Jugoslavije i inozemstva, ima svoje redovite publikacije te je već izdao čitavu malu lingvističku biblioteku. Filipović joj je urednik, a dakako i najzapaženiji autor. Najznatnija je tu knjiga *Chapters in Serbo-Croatian English Contrastive Grammar* (1985). Proučavanje engleskoga elementa u evropskim jezicima zaokruženo je drugim sveskom *The English Element in European Languages* (1982). Tako su iz Filipovića istraživačkoga rada na svim glavnim područjima proizašle trajne vrijednosti.

Godine 1973. Jugoslavenska akademija izabrala ga je za svojeg izvanrednoga člana. On od tada vrlo aktivno sudjeluje u radu njezina Razreda za filološke znanosti. Kao razredni tajnik (1978—1985) stekao je neprolaznih zasluga. Godine 1979. izabran je za redovnoga člana Jugoslavenske akademije. Rukovodi njezinim Zavodom za lingvistička istraživanja od njegova osnutka.

Rudolf Filipović je kao urednik zadužio mnoge časopise. Uz našu *Filologiju* treba osobito spomenuti *Strane jezike* i *Suvremenu lingvistiku* jer su oba ta časopisa bez njegova zalaganja, koje je daleko prelazilo samo uredničke poslove, naprosto nezamisliva. Obojima se on nalazi među pokretačima. Znatno je njegov prilog uređivanju *Studia Romanica et Anglica Zagrabienisia* i beogradskoga *Filološkog pregleda* i više inozemnih časopisa i publikacija.

Godine 1976. izabralo je Evropsko lingvističko društvo Rudolfa Filipovića za svojega predsjednika, a Međunarodna federacija nastavnika stranih jezika 1985. za počasnoga predsjednika, pošto joj je prije već bio predsjednikom.

Posebno valja istaći napore što ih je Rudolf Filipović uložio u poslove oko organizacije i financiranja znanstvenoga rada u Hrvatskoj. Od 1961. radio je kao član raznih komisija i odbora i drugih tijela republičkih savjeta, fondova, samoupravnih interesnih zajednica za znanstveni rad. Tim svojim požrtvovnim radom, koji po samoj svojoj naravi traži veliko zalaganje, a tek djelomično može biti okrunjen uspjehom, on je jako zadužio svoje kolege te je za mnoge uspješne i plodonosne pothvate upravo on izborio financijsku podlogu.

Bogata i plodotvorna djelatnost Rudolfa Filipovića na području jezične znanosti dobila je i zaslužno društveno priznanje. Odlikovao je Ordenom rada sa zlatnim vijencem i nagrađen je republičkom nagradom »Božidar Adžija« za osobito vrijednu znanstvenu djelatnost (1973) i republičkom nagradom za životno djelo (1982).

Godine 1983. Rudolf Filipović povukao se u mirovinu. Napustio je rad na Odsjeku za anglistiku Filozofskog fakulteta i vodstvo njegova Zavoda za lingvistiku. Napustio je i položaj razrednoga tajnika u Akademiji. Nije to bilo od umora i sustalosti nego zato što je smatrao da je došlo vrijeme da sve svoje snage usredotoči na zaokruživanje svojega znanstvenoga rada, na ubiranje njegovih zrelih plodova. Akademijin Zavod za lingvistička istraživanja ostao mu je kao najprikladniji organizacijski okvir za to. Tako on i sada, kao za čitavoga života, okuplja i uvodi suradnike, stvara školu.

Obuhvatimo li rad i djelovanje Rudolfa Filipovića jednim pogledom, pred nama je, u prvom redu, znanstveno djelo velike vrijednosti kojim se on priključuje vodećim lingvistima našega vremena. Njime je stekao velik i neosporen ugled i u nas i u svijetu. To znanstveno djelo nosi snažan biljeg osobnosti svojega tvorca. Usmjereno je teoretski, a ipak je uvijek okrenuto praktičkim potrebama i zbiljskim prilikama okoline u kojoj je nastalo. Ta okrenutost okolini, živ osjećaj da će sam rasti samo onda ako svim silama i potpunim zalaganjem pridonese i rastu svoje sredine, ta osjetljivost za potrebe koje se mogu zadovoljiti, za aspiracije koje se mogu ostvariti, za mogućnosti koje treba razviti možda je najbitnija, najtemeljnija i najljepša značajka Filipovićeve životnog djela. Upravo iz nje proizlazi sve ono mnogo što je on dao i preko samoga znanstvenoga opusa, preko bogatih pozicija njegove bibliografije. Tek po toj značajci Filipović je našoj filologiji postao sve ono što on njoj jest: animator i organizator koji uvijek nalazi puta i načina da se ostvare zajednički ciljevi, učitelj i kolega kod kojega se uvijek nailazi na ra-

zumijevanje i potporu kada se želi raditi i graditi, ljubezan, dobronamjbran i konstruktivan, pouzdan oslonac svima koji nastoje oko filologije.

Takvo djelo našega svečara rječito svjedoči i o njegovim ljudskim kvalitetama. Bez njih ne bi mogao djelovati tako plodno izgrađujući i obogaćujući našu znanstvenu sredinu. Njegov rad bi bez njih ostao lišen znatnoga dijela svojega sadržaja. Ovako je pak znanstvenomu radu, izvornom i stvaralačkom, koji je k nama uveo mnogo novoga, a i u svjetskim razmjerima poveo znanost na nove putove, pridružena uzorna i uspješna nastavnička djelatnost, odgoj znanstvenoga podmlatka i razvijanje znanstvene sredine, osnivanje i organiziranje znanstvenih institucija, uređivanje časopisa i drugih publikacija, rad u stručnim društvima i na znanstvenim skupovima, stalna briga za financiranje čitave jedne široke struke. Rudolf Filipović nije samo stvorio mnoge vrijednosti, on je svojim radom stekao i osobito velik ugled, ne samo sebi nego našoj sredini. Doista tu ima zašto reći hvala!

Gledajući na tako proživljenih sedamdeset godina, oživljujući toliko lijepih uspomena, znajući kako su bujni plodovi ubrani i još se beru, nije teško zadovoljno i veselo izgovoriti radosnu čestitku: *dobro je ono što je bilo, i neka bude još, živio!*

Radoslav Katičić